

13. Schwab, K., 2017. 'The Global Competitiveness Report 2016–2017', *The Future of Jobs*, Available at : <[http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017\\_FINAL.pdf](http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf)> [Accessed 17 October 2019].

УДК 316.43

**СТУДЕНТСЬКА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК  
ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*STUDENT ACADEMIC MOBILITY AS THE PROBLEM OF UKRAINIAN  
HIGHER EDUCATION*

**М. М. Кибальчук**

Магістрант НПУ імені М. П. Драгоманова

Науковий керівник – професор Свириденко Д.Б.

**Актуальність дослідження.**

Українська система вищої освіти перебуває у стані реалізації положень, які сприятимуть ефективній інтеграції України до простру вищої освіти Європи (European Higher Education Area). Студентська академічна мобільність є одним із принципів, реалізація яких є невід'ємною складовою зазначеної стратегії. Існує потреба в узагальненні проблемного поля та пошуку шляхів ефективної реалізації зазначеного принципу у реальну практику вищої освіти України.

**Постановка проблеми.** Автор виходить із ідеї, що ефективні стратегії модернізації вищої освіти мають враховувати потребу у забезпеченні реалізації принципу академічної мобільності. Даний принцип є одним із ключових, виходячи із тексту Великої Хартії Університетів, Болонської Декларації тощо.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Серед вітчизняних авторів, досліджувана проблема розглядалась наступними авторами: С. Бакою, О. Кивлюк, Г. Корчовою, Т. Костюк, О. Максимович, Л. Савенковою, Д. Свириденком та ін. Для дослідження продуктивним був аналіз

**Urgency of the research.**

The Ukrainian higher education system is in the process of implementing provisions that will facilitate the effective integration of Ukraine into the European Higher Education Area. Students' academic mobility is one of the principles whose implementation is an integral part of this strategy. There is a need for generalizing the problematic field and finding ways to effectively implement this principle into real higher education practice in Ukraine.

**Target setting.**

The author proceeds from the idea that effective strategies for the modernization of higher education should take into account the need to ensure the implementation of the principle of academic mobility. This principle is one of the key principles, based on the text of the Grand Charter of the Universities, the Bologna Declaration and so on.

**Actual scientific researches and issues analysis.**

Among the domestic authors, the studied problem was considered by the following authors: S. Baka, O. Kyvliuk, G. Korchova, T. Kostyuk, O. Maksimovich, L. Savenkova, D. Svyrydenko, and others. The analysis of the works of

робіт закордонних дослідників, зокрема: Д. Аба, Дж. Кенвей, Т. Кім, Р. Панкіна, Дж. Фехея та ін.

#### **Постановка завдання.**

Потребує уваги обґрунтування коректних визначень терміну "академічна мобільність", які б враховували особливості української освітньої традиції, а також визначення управлінських механізмів його реального забезпечення у практичній діяльності сучасних українських університетів.

#### **Виклад основного матеріалу.**

Розширення ідей академічної мобільності у вітчизняному освітньому просторі має бути теоретично обґрунтовано та реалізовано через інструменти освітньої політики, які змогли б забезпечити нормативні, інституційні та інші аспекти мобільності. Україна має дбати про розвиток освітньої сфери, ефективність програм академічної мобільності. Закордонна освіта виступає досвідом включення студента у інший культурний простір, у іншу освітню традицію та економічні умови, що, логічно, загострює проблему повернення студентів в Україну. При цьому, доречно звернутись до пошуку дієвих важелів, які впливають на якісні та кількісні показники академічної мобільності у вітчизняному просторі вищої освіти.

**Висновки.** В статті вдалося проаналізувати популярні визначення досліджуваного терміну. З аналізу позитивних та негативних чинників, вдалося продемонструвати загрози втрати Україною людського капіталу завдяки міграції студентів до більш розвинених у економічному плані країн. Було виявлено, що для розвитку сектору академічної мобільності має здійснюватись ефективна політика з подолання низької поінформованості студентства щодо реальних можливостей академічної

foreign researchers, in particular: D. Aba, J. Kenway, T. Kim, R. Pankin, J. Fahey, and others..

**The research objective.** The substantiation of the correct definitions of the term "academic mobility", which would take into account the peculiarities of the Ukrainian educational tradition, as well as the definition of management mechanisms of its real provision in the practical activity of modern Ukrainian universities, needs attention.

#### **The statement of basic material.**

The expansion of ideas for academic mobility in the national educational space should be theoretically substantiated and implemented through educational policy tools that could provide regulatory, institutional and other aspects of mobility. Ukraine needs to take care of the development of the educational sector and the effectiveness of academic mobility programs. Abroad education is an experience of inclusion of a student in another cultural space, in another educational tradition and economic conditions, which, logically, exacerbates the problem of returning students to Ukraine. In doing so, it is appropriate to turn to the search for effective levers that affect the qualitative and quantitative indicators of academic mobility in the national higher education area.

**Conclusions.** The article was able to analyze the popular definitions of the term under study. By analyzing the positive and negative factors, it was possible to demonstrate the threats of Ukraine's loss of human capital due to the migration of students to more economically advanced countries. It was found that for the development of the academic mobility sector, an effective policy should be implemented to overcome the low awareness of the students about the real opportunities of academic mobility, as well as the

мобільності, а також розвитку сектору внутрішньої академічної мобільності в межах тісної співпраці між вітчизняними закладами вищої освіти.

**Ключові слова:** академічна мобільність, українська вища освіта, євроінтеграція, Європейський простір вищої освіти, стратегія модернізації вищої освіти, Болонський процес.

*development of the internal academic mobility sector in the framework of close cooperation between national higher education institutions.*

**Keywords:** academic mobility, Ukrainian higher education, European integration, European Higher Education Area, higher education modernization strategy, Bologna Process.

**Виклад основного матеріалу.** У тексті Болонської Декларації (Спільній декларації міністрів освіти Європи “Європейський простір у сфері вищої освіти”, 1999 р.), ми знаходимо низку положень, які відзначають усвідомленість європейських освітян у необхідності розробки та впровадження дієвих механізмів забезпечення академічної мобільності. Керівники національних освітніх систем взяли на себе наступні зобов’язання: “Сприяння мобільності через усунення перешкод на шляху ефективного використання права на вільне пересування з безпосередньою метою: забезпечення студентам доступу до навчальних можливостей, а також до відповідних послуг; сприяння європейському співробітництву щодо забезпечення якості освіти з метою вироблення порівняльних критеріїв та методологій; просування необхідних європейських стандартів у галузі вищої освіти, зокрема щодо розробки навчальних планів, співробітництва між освітніми закладами, схем мобільності та інтегрованих навчальних, дослідницьких і виховних програм” [1].

Важливо підкреслити, що розширення ідей академічної мобільності у вітчизняному освітньому просторі має бути теоретично обґрунтовано та реалізовано через інструменти освітньої політики, які змогли б забезпечити нормативні, інституційні та інші аспекти мобільності. Одним із важливих управлінських кроків з боку Міністерства освіти та науки України виступило затвердження Кабінетом Міністрів України постанова від 12 серпня 2015 р. № 579 “Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність”. Саме цим документом на законодавчому рівні запропонована низка положень, якими визначаються особливості реалізації студентської академічної мобільності. Наприклад, документ розрізняє академічну мобільність як зовнішню та внутрішню (“право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) – партнерах в межах України”) [3], та міжнародну (“право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) – партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних вищих навчальних закладах (наукових установах)”) [3].

Ось чому, якщо Україна чи інша країна хоче отримати власне місце у “сім’ї” демократичних європейських держав, вона повинна дбати про розвиток освітньої сфери. А відкритість та ефективність програм академічної мобільності – один із важливих кроків цього шляху. Ми розуміємо, що академічна мобільність – це дуже складне явище, яке не можна звести до простої низки кроків, прийомів та політичних рішень. Академічна

мобільність – це не лише простий обмін студентами, викладачами та предметами між різними країнами. Це складний багатогранний процес міжкультурної взаємодії в глобальній освітній сфері, який викликає багато питань для ефективної реалізації, а дослідження цієї проблеми цілісно не може бути здійснено в межах однієї статті.

Зазначимо, що Велика Хартія Університетів підкреслює, що університети, особливо європейські, розглядають взаємний обмін інформацією та документацією, а також збільшення кількості спільних проектів розвитку освіти як головний елемент постійного прогресу знань [6]. Ось чому, як і на ранніх періодах своєї історії, вони стимулюють мобільність викладачів та студентів, а також розглядають загальну політику щодо питання рівного статусу, звань, іспитів (без шкоди для національних дипломів) та присудження стипендій як необхідний інструмент для здійснення своєї місії в сучасних умовах.

Отже, послідовно реалізуючи завдання, заявлене на початку статті, перейдемо до аналізу визначень, що є спробою обґрунтування найбільш коректного визначення для терміну “академічна мобільність” серед низки наявних у сучасному законодавстві, вітчизняних та закордонних публікаціях. Логічно розпочати із визначення, яке міститься у Законі України “Про вищу освіту”: “Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами” [2]. Дане визначення є найбільш широким та охоплює академічну мобільність усіх учасників освітнього процесу.

Згідно документації UNESCO, під досліджуваним феноменом варто розуміти наступне: “Мобільність в академічному плані передбачає період навчання, викладання та / або дослідження в іншій країні, ніж країна проживання студента чи академічного персоналу (“країна проживання”). Цей період має обмежену тривалість, і передбачається повернення студента чи співробітника до своєї країни, після закінчення визначеного періоду. Термін “академічна мобільність” не повинен охоплювати міграцію з однієї країни в іншу. Академічна мобільність може бути досягнута в рамках програм обміну, створених для цієї мети, або індивідуально (“вільні переїзди”). Академічна мобільність також передбачає віртуальну мобільність” [10]. Дане визначення є досить широким та дає можливість розуміти академічну мобільність у її видах: вільна чи організована, фізична та віртуальна тощо.

Дослідниця Г. Корчова дає наступне визначення досліджуваному нами терміну: “Академічна мобільність – це можливість упродовж періоду навчання провчитись один або більше семестрів в іншому вищому навчальному закладі, де готують фахівців з цієї ж спеціальності із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання; ефективніше розвивати особистий інтелектуальний потенціал” [4, с. 57]. Дане визначення концентрується довкола особливостей студентської академічної мобільності та є близьким для розуміння глибинної сутності досліджуваного нами об’єкту.

У роботі Д. Свириденка, академічна мобільність розглядається як специфічний освітній інструмент, що реалізує низку наступних функцій: “освітня (підвищення освітнього рівня через доручення доступу до всієї сукупності сучасних знань); еталонно-нормативна (еталонна освіта в

загально визнаних навчальних закладах); плюралістична (знайомство із різними науковими школами та течіями, організацією педагогічного процесу тощо); соціально-економічна (підготовка еліти нації, розвиток власної економіки за рахунок підготовки фахівців за кордоном); компенсуюча (подолання неможливості отримання вищої освіти в своїй країні через брак навчальних закладів або їх повну відсутність); культурно-адаптаційна (знайомство із звичаями та стилем життя різних країн, розвиток полікультурного мислення); соціально-інтегруюча (розвиток міжособистісних відносин із представниками інших країн, взаємне збагачення культур); особистісно-розвиваюча (розвиток особистих якостей в новому культурному та освітньому середовищі; формування стійкої мотивації до самоосвіти та самовдосконалення) [7, с. 26]. Виходячи із переліку зазначених функцій, простежується акцент саме на студентській академічній мобільності.

Говорячи про рух з популяризації академічної мобільності у сфері вищої освіти, ми бачимо, що слід відзначити багато аспектів: академічна мобільність ініціює питання міграційного характеру, полікультурних відносин, освітньої політики тощо. З одного боку, академічна мобільність частиною учасників сприймається в якості засобу розвитку особистості за умови недостатньої задоволеності вітчизняною освітою, яка, проте, не ініціює повноцінну міграцію студентів. З іншого боку, закордонна освіта виступає досвідом включення студента у інший культурний простір, у іншу освітню традицію та економічні умови, що, логічно, загострює проблему повернення студентів в Україну.

Дослідники О. Слободян та Є. Стадний піднімають проблему зв'язку між процесами академічної мобільності та такого явища, як "відтік мізків" (brain drain). Дійсно, економічна ситуація в Україні є сприятливим фактором для загострення ідей від'їзду професіоналів до більш здорових країн глобалізованого світу. Якщо говорити конкретно про академічну мобільність, стає зрозумілим бажання студентів подолати обмеження вітчизняної освітньої сфери. Незадоволеність якістю вітчизняної освіти, відповідно, активізує процеси академічної міграції (відтоку мозку).

Вищезгадані дослідники пропонують аналізувати зв'язок процесів відтоку мізків та академічної мобільності, спираючись на мотиваційні чинники студентів. Автори виділяють три наступні групи студентів – учасників академічної мобільності: "1. Студенти, які їдуть навчатись за кордон для того, щоб здобути там навички та знання, доступ до яких обмежений в Україні, зазвичай повертаються в Україну...; 2. Студенти, які їдуть навчатись за кордон для того, щоб залишитись там на постійне проживання повертаються в Україну тільки тоді, коли досвід міграції був неуспішним, наприклад, через занадто оптимістичну оцінку вигод чи психологічних витрат, пов'язаних з міграцією... 3. Студенти, які їдуть навчатись за кордон для того, щоб возз'єднатись з сім'єю, яка проживає за кордоном, швидше за все залишатимуться за кордоном. Саме в цьому випадку особливо важливо розуміти чи керуються вони можливістю майбутнього працевлаштування при виборі спеціальності" [8].

Проаналізувавши низку визначень поняття "академічна мобільність", та виокремивши проблему відтоку людського капіталу, доречно звернутись до пошуку дієвих важелів, які впливають на якісні та кількісні показники

академічної мобільності у вітчизняному просторі вищої освіти. На нашу думку, найбільш цілісно вини є представленими у статті О. Максимович, що узагальнює “результати загальнонаціонального дослідження “Реформи вищої школи України в оцінках учасників освітнього процесу”, проведеного Соціологічною асоціацією України за фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження” наприкінці 2015 – початку 2016 року” [5, с. 133]. В результаті дослідження, автори виявили, що для поширення ідей студентської академічної мобільності та реального набуття українською вищою освітою мобільних ознак, треба здійснити наступні кроки: в першу чергу, “необхідно вжити заходів щодо доведення до відома студентів переліку наявних можливостей програм академічної мобільності шляхом інституційного впровадження на всеукраїнському рівні відповідної інформаційної кампанії та роз’яснювальної роботи, з одного боку, та недопущення випадків дискримінації ідеї компаніями та організаціями, які надають послуги тимчасового працевлаштування та освітнього консалтингу з метою отримання фінансової вигоди – з іншого” [5, с. 139]; в другу чергу, “оскільки можливості внутрішньої мобільності в значно більшій мірі цікаві українському студентству, ніж можливості мобільності зовнішньої, доречно було б сконцентрувати зусилля в напрямі забезпечення таких практик для українських студентів шляхом формування єдиних рамок кваліфікації, редукції інституційного спротиву, напрацювання дієвого механізму ліквідації академічної заборгованості, адже саме такі практики суттєво сприятимуть інтеграції та поглибленню солідарності в українському суспільстві, нівелюватимуть тенденції регіоналізації та маргіналізації в територіальному та соціокультурному просторі сучасного українського суспільства” [5, с. 139]. Таким чином, має бути подолана низька інформованість студентства щодо реальних можливостей академічної мобільності, а також має бути розвинутий сектор внутрішньої академічної мобільності в межах тісної співпраці між вітчизняними закладами вищої освіти.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** В результаті дослідження студентської академічної мобільності як проблеми сучасної української освіти, вдалося проаналізувати популярні визначення цього терміну. Саме визначення Г. Корчової виявилось таким, що якісно концентрується довкола проблеми виключно студентської академічної мобільності. З аналізу позитивних та негативних чинників, вдалося продемонструвати загрози втрати Україною людського капіталу завдяки міграції студентів до більш розвинених у економічному плані країн. Також, спираючись на результати комплексних (в тому числі, соціологічних опитувань студентів), було виявлено, що для розвитку сектору академічної мобільності має здійснюватись ефективна політика з подолання низької поінформованості студентства щодо реальних можливостей академічної мобільності, а також розвитку сектору внутрішньої академічної мобільності в межах тісної співпраці між вітчизняними закладами вищої освіти.

#### **Список використаних джерел:**

1. Верховна рада України, 1999. ‘Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» (19.06.1999)’. Доступно : <[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_525](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525)> [Дата звернення 15 Жовтня 2019].

2. Верховна рада України, 2014. 'Закон України «Про вищу освіту» 1556-VII від 2014 р.'. Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>> [Дата звернення 10 Жовтня 2019].
3. Кабінет міністрів України, 2015. 'Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність»'. Доступно : <<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>> [Дата звернення 17 Жовтня 2019].
4. Корчова, ГЛ., 2017. 'Академічна мобільність здобувачів в умовах сучасного освітнього процесу', *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету, Серія : Педагогічні науки, Вип. 144*, С. 57-60.
5. Максимович, ОВ., 2018. 'Практики академічної мобільності в оцінках студентів вищої школи України (за результатами якісного дослідження)', *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи», Випуск 40*, С. 133-139.
6. Міжнародний фонд досліджень освітньої політики, 1988. 'Велика хартія університетів'. Доступно : <[http://www.edupolicy.org.ua/files/Magna\\_Charta\\_Universitatum.pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Magna_Charta_Universitatum.pdf)> [Дата звернення 11 Жовтня 2019].
7. Свириденко, ДБ., 2014. 'Академічна мобільність : відповідь на виклики глобалізації : монографія', К. : *Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова*, 279 с.
8. Слободян, О., Стадний, Є., 2016. 'Українські студенти за кордоном: скільки та чому?' Доступно : <<https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>> [Дата звернення 14 Жовтня 2019].
9. Kyvliuk, O., Svyrydenko, D., 2017. 'Academic mobility as "brain drain" phenomenon of modern higher education', *Studia Warmińskie, Vol. 54*, P. 361-371.
10. United nations educational, scientific and cultural organization, 2019. 'What is mobility?' Available at : <[http://www.unesco.org/education/studyingabroad/what\\_is/mobility.shtml](http://www.unesco.org/education/studyingabroad/what_is/mobility.shtml)> [Accessed 11 October 2019].

#### References:

1. Verkhovna rada Ukrayiny, 1999. 'Spil'na deklaratsiya ministriv osvity Yevropy «Yevropeys'kyu prostir u sferi vyshchoyi osvity» (19.06.1999) (Joint Declaration by the Ministers of Education of Europe "A European Space in Higher Education" (19.06.1999))'. Dostupno : <[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_525](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525)> [Data zvernennya 15 Zhovtnya 2019].
2. Verkhovna rada Ukrayiny, 2014. 'Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» 1556-VII vid 2014 r. (Law of Ukraine "On Higher Education" 1556-VII of 2014)'. Dostupno : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>> [Data zvernennya 10 Zhovtnya 2019].
3. Kabinet ministriv Ukrayiny, 2015. 'Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 12 serpnia 2015 r. № 579 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok realizatsiyi prava na akademichnu mobil'nist'» (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 12, 2015 № 579 "On Approval of the Regulation on the Procedure for Exercising the Right to Academic Mobility")'. Dostupno : <<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>> [Data zvernennya 17 Zhovtnya 2019].
4. Korchova, HL., 2017. 'Akademichna mobil'nist' zdobuvachiv v umovakh suchasnoho osvitn'oho protsesu (Academic Mobility of Applicants in the Context of the Modern Educational Process)', *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu, Seriya : Pedahohichni nauky, Vyp. 144*, S. 57-60.

5. Maksymovych, OV., 2018. 'Praktyky akademichnoyi mobil'nosti v otsinkakh studentiv vyshchoyi shkoly ukrayiny (za rezul'tatamy yakisnoho doslidzhennya) (Academic Mobility Practices in Grades of Ukrainian Higher School Students (Based on Qualitative Research))', *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina, Seriya «Sotsiologichni doslidzhennya suchasnoho suspil'stva: metodolohiya, teoriya, metody», Vypusk 40*, S. 133-139.
6. Mizhnarodnyy fond doslidzhen' osvith'oyi polityky, 1988. 'Velyka khartiya universytetiv (Magna Charta Universitatum)'. Dostupno : <[http://www.edupolicy.org.ua/files/Magna\\_Charta\\_Universitatum.pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Magna_Charta_Universitatum.pdf)> [Data zvernennya 11 Zhovtnya 2019].
7. Svyrydenko, DB., 2014. 'Akademichna mobil'nist' : vidpovid' na vyklyky hlobalizatsiyi : monohrafiya (Academic Mobility : Responding to the Challenges of Globalization : A Monograph)', K. : *Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova*, 279 s.
8. Slobodyan, O., Stadnyy, YE., 2016. 'Ukrayins'ki studenty za kordonom: skil'ky ta chomu? (How many and why are there Ukrainian students abroad?)' Dostupno : <<https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>> [Data zvernennya 14 Zhovtnya 2019].
9. Kyvliuk, O., Svyrydenko, D., 2017. 'Academic mobility as "brain drain" phenomenon of modern higher education', *Studia Warmińskie, Vol. 54*, P. 361-371.
10. United nations educational, scientific and cultural organization, 2019. 'What is mobility?' Available at : <[http://www.unesco.org/education/studyingabroad/what\\_is/mobility.shtml](http://www.unesco.org/education/studyingabroad/what_is/mobility.shtml)> [Accessed 11 October 2019].

УДК 37.014.5:005.332.4 (477)

## СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

### STRATEGY TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF THE EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE

**О. М. Ємець**

Магістрант НПУ імені М. П. Драгоманова

Науковий керівник – доцент Яценко О.Д.

**Актуальність теми.**  
Сьогодення характеризується значним зростанням впливу знань та освіти на економіку регіону, держави і світу в цілому. Діяльність закладів освіти в такому контексті має підстави оцінюватись як спрямована на міжнародну конкурентоспроможність економіки, джерело формування бюджету країни, генератор новітніх технологій та ідей, елемент формування інтелектуального та людського капіталу нації. Тому актуальним питанням є формування ефективної стратегії підвищення

**Urgency of the research.** Today, there is a significant increase in the impact of knowledge and education on the economy of the region, the state and the world at large. The activities of educational institutions in such a context should be considered as directed at the international competitiveness of the economy, the source of budgeting of the country, the generator of new technologies and ideas, the element of formation of the intellectual and human capital of the nation. Therefore, an urgent issue is the formation of an effective strategy for improving the competitiveness of the domestic